

Cirkulärnr: 1995:48
Diariernr: 1995:0347
Handläggare: Eric Sehlin
Sektion/Enhet: Kommunalrättssektionen
Datum: 1995-02-06
Mottagare: Överförmyndare
Överförmyndarnämnder
Rubrik: Genomgång av överförmyndarärenden

Kommunalrättssektionen
Eric Sehlin, UG

1995-02-06

Överförmyndare
Överförmyndarnämnder

Genomgång av överförmyndarärenden

Den nya föräldrabalken (SFS 1994:1433) träder i kraft den 1 juli 1995. I lagens förarbeten sägs att det är angeläget att varje överförmyndare före ikraftträdandet gör en genomgång av alla sina ärenden. Avsikten med denna genomgång är att överförmyndaren skall ta ställning till i vad mån

- 1 legala förmyndares rätt att ta ut omyndigas bankmedel skall begränsas,
- 2 omyndigas eller huvudmäns värdehandlingar skall förvaras och förvaltas av värdepappersinstitut efter den 1 juli 1995,
- 3 legala förmyndare till barn där överförmyndarkontrollen upphör den 30 juni 1995 på grund av att barnens tillgångar understiger åtta basbelopp skall befrias från skyldigheten att inge sluträkning per detta datum,
- 4 årsräkning skall inges i fortsättningen i de ärenden där tillsynen kvarstår på grund av att den omyndige äger fast egendom,
- 5 särskilda skäl talar för att legala förmyndare även efter den 1 juli 1995 skall avge årsräkning trots att värdet av den omyndiges tillgångar understiger åtta basbelopp.

Efter den 1 juli 1995 kontrolleras omyndigas tillgångar på ett annat sätt än vad som gäller för närvarande. Rent allmänt skall värdet av den omyndiges tillgångar överstiga åtta basbelopp för att föräldrabalkens regler om redovisning och kontroll av förmyndarnas förvaltning skall tillämpas. Dessa nya regler medför att förmyndare i de förmynderskap som nu finns inskrivna och där tillgångarnas värde understiger åtta basbelopp automatiskt blir befriade från överförmyndarens tillsyn så fort att den nya lagen träder i kraft. Över-

förmyndarens tillsyn och krav på redovisning fortsätter dock i de fall att den omyndige äger fast egendom.

Det bör observeras att förmynderskapsboken kommer att försvinna. Man kommer således inte att tala om inskrivna eller ej inskrivna förmynderskap i fortsättningen.

Meningen med genomgången är att akter där föräldrarna — förmyndarna efter den 1 juli 1995 har s.k. fri förvaltning av sina barns tillgångar skall avskiljas från de ärenden där överförmyndarkontrollen skall fortsätta. De akter som avskiljs kan placeras i ett särskilt arkiv där de förvaras till den omyndiges myndighetsdag. Anledningen är att redovisningshandlingarna varken kan expedieras till den omyndige eller till föräldrarna/förmyndarna. Att anordna god man för att å den omyndiges vägnar granska avgivna redovisningar för den tid förmyndarna varit redovisningsskyldiga inför överförmyndaren synes alltför drastiskt. Huruvida de särskilt avskilda akternas redovisningar skall plockas fram vid den omyndiges myndighetsdag och expedieras eller förvaras hos överförmyndaren för framtiden är f.n. inte klarlagt.

Innan akterna avskiljes skall en sluträkning avlämnas för varje barn per den 30 juni 1995, såvida inte överförmyndaren utnyttjat sin möjlighet att medge undantag från denna skyldighet. Befrielse från sluträkning bör kunna ges om föräldrarna har visat sig skötsamma på det sättet att barnens pengar finns på spärrade bankräkningar och att inga eller få uttag har gjorts under åren.

Genomgången av akterna skall vara genomförd före den 1 juli 1995. I överförmyndardistrikt med mindre antal akter torde det vara möjligt att utföra denna genomgång i samband med granskningen av årsräkningar för 1994.

Överförmyndare eller överförmyndarnämnder med många omyndiga torde få problem. Antingen gör man en separat genomgång av akterna före granskningen av årsräkningarna och då kommer man inte att hinna börja granska före sommaren eller så försöker man att göra genomgången av akterna vid granskningen och då blir inte genomgången färdig före juni månads utgång. Avgörandet hur genomgången skall ske överläts således till varje överförmyndare och överförmyndarnämnd. Resultatet av genomgången skall i alla händelser vara att

- 1 i vissa akter skall bankerna informeras om att omyndigas bankkonton skall vara spärrade efter den 1 juli 1995
- 2 i vissa akter behöver inte föräldrarna komma in med sluträkning per den 30 juni 1995
- 3 i vissa akter skall värdehandlingar förvaras och förvaltas av värdepappersinstitut efter den 1 juli 1995
- 4 i vissa akter skall VP-registrering fortsätta med s.k. överförmyndarspärr
- 5 i vissa akter skall årsräkningar inkomma även i fortsättningen trots att barnets tillgångar understiger åtta basbelopp.

Då det är av väsentligt intresse att genomgången av akterna sker på ett likartat sätt över hela landet bör följande anteckningar kunna vara till vägledning vid den hantering som nu skall påbörjas.

Bankmedel

Alla bankmedel tillhörande omyndiga som i dag är spärrade blir automatiskt fria för disposition av föräldrarna den 1 juli 1995, såvida inte banken före detta datum har fått besked från överförmyndaren om att spärr fortfarande skall gälla. Som framgår av propositionen 1993/94:251 s. 310 anses det att banken får godta en förälders påstående att bankmedlen inte omfattas av särskild överförmyndarkontroll när banken inte har fått något meddelande från överförmyndaren om att medlen skall vara spärrade. Det betyder att det krävs ett aktivt handlande av överförmyndaren för att ett bankkonto skall bli spärrat efter den 1 juli 1995. Inte ens det förhållandet att summan på ett bankkonto överstiger värdet av åtta basbelopp torde innebära att kontot spärras av banken om inte överförmyndaren hör av sig med begäran om spärr.

Till grund för överförmyndarens beslut att den omyndiges bankmedel inte fritt skall få disponeras av föräldrarna ligger de handlingar som finns i förmynderskapsakten. Av akten kan det då framgå att föräldrarnas medelsanvändning inte har varit tillfredsställande. Om överförmyndaren således finner att användningen av den omyndiges medel inte står i rimlig proportion till den omyndiges behov, att uppgivna skäl för uttag har varit tveksamma eller det finns uppgifter som talar för att den omyndiges medel har gått till föräldrarnas egen konsumtion bör beslutet bli att den omyndiges bankkonto som f.n. är spärrat också skall vara det efter den 1 juli 1995.

Beslutet om spärr skall meddelas banken och föräldrarna. Överförmyndarens beslut kan överklagas och föräldrarna skall därför informeras om möjligheten att överklaga beslutet.

Beträffande omyndiga barn med förordnade förmyndare och huvudmän med gode män eller förvaltare gäller den regeln att bankmedel är spärrade såvida inte förbehåll har gjorts vid insättningen om att medlen behövs för den enskildes uppehälle. Spärrade konton blir således inte automatiskt fria medel den 1 juli 1995.

Sluträkningar

I de ärenden där överförmyndarkontrollen upphör den 30 juni 1995 skall sluträkningar inlämnas inom en månad därefter. Vid sin prövning i det enskilda fallet kan överförmyndaren befria föräldrarna från skyldigheten att inkomma med sluträkning eller tillåta att den upprättas i förenklad form. Förutsättningen för en sådan befrielse bör vara att föräldrarna har lämnat årsräkning för 1994 och att ingen anmärkning har funnits mot föräldrarnas förvaltning under de år överförmyndarkontrollen har funnits.

Besked om befrielse från kravet på sluträkning bör lämnas föräldrarna i samband med överförmyndarens genomgång av akten och lämnas under förut-

sättning att inga förändringar inträffar beträffande förmyndarförvaltningen under första halvåret 1995.

Värdehandlingar

I samband med att den nya föräldrabalken träder i kraft upphör lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar att gälla. Även om alla depåer därmed skulle kunna avvecklas samtidigt den 1 juli 1995 är detta dock praktiskt omöjligt. Den upphävda lagen kommer därför att i vissa delar fortsätta att gälla från den 1 juli fram till dagen när depån verkligen avvecklas eller det träffas ett nytt avtal om förvaring och förvaltning av de värdehandlingar som finns i depån.

Finner överförmyndaren vid sin genomgång av akterna att det kan föreligga risk för att den omyndiges föräldrar kommer att disponera över värdehandlingarna på ett oriktigt sätt skall ett särskilt beslut meddelas om att värdehandlingarna skall förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut efter den 1 juli 1995. Den risk som här åsyftas är att föräldrarna kommer att sälja värdehandlingarna och använda pengarna på ett otillfredsställande sätt, att de kommer att blanda samman den omyndiges värdehandlingar med sina egna eller att de kommer att förstöra en deponerad revershandling som någon av föräldrarna har utfärdat till barnet.

Överförmyndarens beslut om att den omyndiges värdehandlingar skall förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut skall meddelas föräldrarna. Dessa får själva välja vilket institut som skall anlitas. Avtal skall träffas mellan föräldrarna och värdepappersinstitutet och gäller från tiden när den nuvarande depån upphör. I överförmyndarens beslut skall föräldrarna erinras om sin skyldighet att underrätta överförmyndaren om vilket värdepappersinstitut som de har ingått avtal med. Kopia av avtalet skall ges in för överförmyndarens godkännande. Rör det sig om ett standardavtal som upprättats enligt riktlinjer som träffats mellan Svenska Kommunförbundet och värdepappersinstitutet behöver inte godkännande lämnas.

Lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar gäller inte bara för omyndiga barn med legala förmyndare. Skyldigheten att deponera värdehandlingar upphör således också för omyndiga som har förordnade förmyndare och för personer som har god man eller förvaltare förordnade för sig. I samtliga dessa fall föreligger risk för att deponerade värdehandlingar kommer att antingen sammanblandas med den förordnade förmyndarens, gode mannens/förvaltarens egna tillgångar eller med andras tillgångar som denne förvaltar. I dessa ärenden bör överförmyndaren se till att ställföreträdaren träffar avtal med värdepappersinstitut och sedan meddelar denne med vilken man har träffat avtal.

Vi ifrågasätter således uttalandet i prop. 1993/94:251 s. 137 om att man för att förenkla regelsystemet bör kunna avskaffa nuvarande tvång för förordnade förmyndare att deponera värdehandlingar. Enligt uppfattning torde det finnas anledning för överförmyndaren att vid genomgången vara försiktig i

fråga om att släppa loss värdehandlingar för omyndiga med förordnade förmyndare.

VP-konton

I de fall att föräldrarna i stället för nedsättning i öppet förvar har låtit registrera värdehandlingar på ett VP-konto och i samband därmed har gjort anmälan om överförmyndarspärri bör det uppmärksammas att denna spärr inte gäller efter den 1 juli 1995. Det är därför nödvändigt att överförmyndaren — när skäl för detta föreligger — meddelar föräldrarna att det krävs överförmyndarens tillstånd för att de skall få överlåta eller pantsätta värdehandlingarna eller uppbära på dessa löpande kapitalbelopp.

Beträffande omyndiga barn med förordnad förmyndare och huvudmän med god man eller förvaltare förordnade för sig bör överförmyndaren — i likhet med vad jag anfört om deponerade värdehandlingar — meddela den som är förordnad att överförmyndarens tillstånd till överlåtelse eller pantsättning eller uppbärande av kapitalbelopp erfordras även efter den 1 juli 1995.

Även vid beslut om deponering skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren erinras om möjligheten att överklaga.

Överförmyndaren bör samtidigt infordra en bekräftelse från den som för registret eller från en auktoriserad förvaltare att överförmyndarens tillstånd kommer att inhämtas.

Premieobligationer

Alla premieobligationer tillhörande omyndiga barn med föräldrar som förmyndare kan anses ingå i föräldrarnas fria förvaltning efter den 1 juli 1995. Premieobligationerna kommer således att vara fria för uttag av föräldrarna den dagen om inte Riksgäldskontoret har fått besked om fortsatt inskrivning. För att deposition och inskrivning i statsskuldboken skall fortsätta efter detta datum, synes en aktiv åtgärd krävas från överförmyndaren i form av ett meddelande till föräldrarna om sådan inskränkning i den fria förvaltningen att inskrivningen skall fortsätta efter den 1 juli 1995. En kopia av beslutet bör i så fall tillställas Riksgäldskontoret.

Inskrivna premieobligationer tillhörande omyndiga barn med förordnad förmyndare och huvudmän med god man eller förvaltare berörs inte av lagändringen.

Årsräkningar

Det är inte omöjligt att överförmyndaren vid sin genomgång finner att föräldrarnas förvaltning är diskutabel och att de därför borde vara redovisningsskyldiga inför överförmyndaren trots att barnens tillgångar understiger åtta basbelopp. De brister som överförmyndaren finner kan motivera ett beslut om årsräkning enligt 13 kap. 18 § i den nya lagen och kan sedan medföra beslut om inskränkningar i föräldrarnas fria förvaltning. I enstaka fall kan

också beslut om fortsatt redovisning kunna fattas på begäran av den omyndige. Dock bör detta ske endast efter hörande av föräldrarna.

Särskild överförmyndarkontroll

Om någon del av den omyndiges egendom som förvaltas av föräldrarna har tillkommit genom gåva och gåvogivaren inte litar tillräckligt på föräldrarna, kan han eller hon skriftligen anmäla till överförmyndaren att man önskar särskild överförmyndarkontroll beträffande den tidigare gåvan. Överförmyndaren har då att meddela föräldrarna att bestämmelserna i 3 - 7 §§ föräldrabalken kommer att tillämpas beträffande deras förvaltning av gåvan samt att även ta ställning till eventuell spärr av gåvomedlen.

Frågor med anledning av detta cirkulär kan ställas till Eric Sehlin, Kommunalrättssektionen, tfn 08 - 772 44 20, måndagar kl 09.00-16.00.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Kommunalrättssektionen

Håkan Torngren

Eric Sehlin